

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема
„Електронната рецепта – анализ на възможностите за въвеждането ѝ в България“
представен от **Светлана Иванова Гълева**

задочен докторант в Националния център по обществено здраве и анализи, гр. София
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност
„Социална медицина и здравен мениджмънт“

Научен ръководител:

Доц. д-р Наташка Данова, д. м.

Изготвил рецензията: проф. д-р Пламен Стоянов Димитров, дм - избран за член на
научното жури със Заповед № 592/01.11.2019 г. на Директора на НЦОЗА

Автобиографични данни за докторанта

Светлана Иванова Гълева е родена на 23.08.1975 г. Средното си образование завършва в Националната природо-математическа гимназия „Акад. Л. Чакалов“, гр. София през 1993 г. През 1999 г. се дипломира като магистър по икономика, специалност „Икономика и управление на индустрията“ в Университет за национално и световно стопанство - София. Малко по-късно - 2000 г. придобива допълнителна професионална квалификация по специалност „Борси и борсово посредничество“ в същия университет. От ноември 2001 г. до октомври 2006 г. работи като главен експерт в отдел „Лекарствени продукти“, Дирекция „Договорни партньори - аптеки“ на Столична здравноосигурителна каса. От ноември 2006 г. до юли 2012 г. е началник отдел „Договаряне, приемане и контрол на аптеки“ в СЗОК. От август 2012 г. до декември 2015 г. ръководи секторите „Финансови отчети – аптеки“ и „Договорни партньори и контрол“. През периодът януари 2016 г. – юли 2017 г. е и.д. директор и държавен експерт в дирекция „Здравна политика и анализи“ в Министерството на здравеопазването. От август 2017 г. и досега заема длъжността държавен експерт в дирекция „Международни проекти и електронно здравеопазване“ (впоследствие „Международни проекти и програми“).

Светлана Гълева има богат професионален опит и подчертан интерес към електронното здравеопазване, разработване на концепции и критерии в областта на здравноосигурителните плащания, организацията на работа на аптеките и др. Има публикации по тази тематика.

Актуалност на разработката

Темата на дисертационния труд „Електронната рецепта – анализ на възможностите за въвеждането ѝ в България“ е изключително актуална предвид засилващата се тенденция на дигитализация в здравеопазването през последните

години. Електронизацията на процесите в сектора предоставя възможности за по-ефикасно използване на ресурсите и осигуряване на по-целенасочени, по-добре интегрирани и по-безопасни здравни и фармацевтични грижи. В дисертационния труд е анализирана ролята на електронната рецепта като ключов елемент за изграждането на е-здравеопазване в България. Представено е значението на системата за електронна рецепта за оптимизиране на процесите и подобряване на управлението в здравеопазването, на локално и национално ниво. Докторантката разглежда въвеждането на електронните предписания в социален аспект, като изследва доколко главните участници реализиращи и ползващи здравни услуги – пациенти, лекари и фармацевти, са информирани и готови за такова нововъведение и какви са техните очаквания от дигитализацията на процеса. В дисертационният труд авторката предлага научно-приложен модел на основните справочно-аналитични модули и очертава посоки за разширяване на функционалностите на системата за електронна рецепта у нас.

Характеристика на дисертационния труд

Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 166 страници, онагледен е с 55 фигури и 10 таблици. В приложение са представени анкетни карти за пациенти, лекари и фармацевти, проучващи нагласите на респондентите за въвеждането на електронна рецепта в България и очакванията им за ползите от прилагането ѝ. Библиографията включва 145 литературни източника, от които 42 на кирилица, 84 на латиница и 19 интернет източника. Структуриран е на модулен принцип, както следва:

1. Въведение - 3 стр.
2. Литературен обзор - 60 стр.
 - 2.1. Електронна рецепта
 - 2.1.1. Определение
 - 2.1.2. Исторически преглед на въвеждането на електронна рецепта
 - 2.1.3. Модели за електронен трансфер на рецепти
 - 2.1.4. Технически решения за изграждане на система за електронни рецепти
 - 2.1.5. Интеграция на системата за електронни рецепти с останалите системи за електронно здравеопазване
 - 2.1.6. Правна регламентация на електронното предписание
 - 2.2. Електронни здравни досиета и електронна рецепта
 - 2.3. Електронно здравеопазване
 - 2.4. Нормативна база на електронното здравеопазване в България
 - 2.5. Европейско законодателство в областта на електронното здравеопазване
 - 2.5.1. Стратегическа рамка
 - 2.5.2. Регламенти, действащи в ЕС

- 2.5.3. Защита на личните данни
- 2.5.4. Общи стандарти
- 2.5.5. Трансгранични информационни системи и оперативна съвместимост
- 2.5.6. Информационно осигуряване на здравеопазването в България.
- 2.6. Електронната рецепта в страните от ЕС
 - 2.6.1. Скандинавските страни
 - 2.6.2. Естония
 - 2.6.3. Великобритания
 - 2.6.4. Нидерландия
 - 2.6.5. Гърция
- 2.7. Електронната платформа за закупуване на лекарствени продукти като ресурсна банка за системата за електронни рецепти
 - 3. Цел, задачи, материали и методи на изследването – 5 стр.
 - 3.1. Актуалност на проблема
 - 3.2. Цел и задачи на изследването
 - 3.3. Обект и предмет на изследването
 - 3.4. Хипотеза на проучването
 - 3.5. Методология на изследването
 - 3.6. Методи на проучването
 - 4. Анализ и обсъждане на резултатите – 65 стр.
 - 4.1. Подходи за въвеждане на електронната рецепта в България
 - 4.1.1. Визия за изграждане на е-здравеопазване в България
 - 4.1.2. Концепция за електронната рецепта на НЗОК
 - 4.1.3. Експериментът в гр. Сливница
 - 4.1.4. Концепция за електронната рецепта като част от ядрото на НЗИС
 - 4.2. Анализ на резултатите от проучването, проведено сред пациентите.
 - 4.3. Анализ на резултатите от проучването, проведено сред лекарите.
 - 4.4. Анализ на резултатите от проучването, проведено сред фармацевтите
 - 4.5. Сравнителен анализ на резултатите от проучването
 - 4.6. Препоръки за разработване на основните аналитично-справочни модули на системата за електронна рецепта
 - 4.6.1. Преглед на най-често срещаните проблеми при използване на хартиени рецептурни бланки
 - 4.6.2. Възможности за дигитализиране на цикъла на рецептурната бланка
 - 4.6.3. Възможности за оптимизиране на работата в лекарската практика с въвеждане на системата за електронна рецепта
 - 4.6.4. Възможности за оптимизиране на етапите на рецептурна работа в аптеката с въвеждането на система за електронна рецепта
 - 4.6.5. Препоръки към основните характеристики на системата за електронни рецепти

5. Изводи – 2 стр.
6. Препоръки – 3 стр.
 - 6.1. Препоръки по отношение на здравната политика и практика
 - 6.2. Препоръки по отношение на инвестициите в подготовката на кадри
7. Приноси – 3 стр.
 - 7.1. Приноси с научно-приложен характер
 - 7.2. Приноси с познавателно (теоретично) значение
8. Библиография - 10 стр.
9. Приложения - 8 стр.

Литературен обзор

Литературният обзор е добре структуриран. Използваните 145 литературни източника са цитирани коректно. Направен е подробен исторически преглед на въвеждането на електронната рецепта, представено е развитието и надграждането на прилаганите модели за електронен трансфер на рецепти. Анализирани са подходите за изграждане на система за електронна рецепта и интегрирането ѝ с другите системи за електронно здравеопазване, ползвайки Единната среда за обмен на електронни документи. Разгледано е европейското и българското законодателство като база за развитие на електронното здравеопазване. Анализирана е ролята на стандартизацията за постигане на оперативна съвместимост и трансгранична свързаност на изградените системи. Представени са инициативите и напредъкът във въвеждането на електронна рецепта в някои страни от ЕС. Електронната платформа за закупуване на лекарствени продукти е разгледана като ресурсна банка за системата за електронни рецепти. Посредством задълбоченият анализ на данните от литературния обзор, докторантката логически стига до целите и задачите на своето проучване.

Цел, задачи и методология на проучването

Целта на дисертационния труд е ясно определена – „да се проучи доколко главните участници в процеса на реализиране на здравни услуги – пациенти, лекари и фармацевти, са запознати с инициативата за въвеждане на електронна рецепта в нашата страна и какви са техните очаквания от електронизирането на процеса с оглед разработване на препоръки за основните справочно-аналитични модули на системата за електронна рецепта в България.“ Докторантката си поставя 8 (осем) основни задачи, изпълнението на които отговаря на поставената цел. Определени са работни хипотези, които трябва да бъдат потвърдени или отхвърлени в хода на изпълнението на научното изследване. Формулираните от авторката хипотези насочват читателя към критично възприемане на представените в четвърта глава анализ на резултатите и обсъждане. Обектът на проучването е коректно определен - взаимодействието между лекар, пациент и фармацевт в процеса на предписване и отпускане на лекарствени продукти и взаимоотношенията между трите типа участници по повод издаването и

изпълнението на рецепта. Проучването е проведено върху извадка от 90 пациенти, 50 лекари и 50 фармацевти. Предложените методи за събиране на информацията са адекватни на целта и задачите. Въпросниците са съставени на база предварително разработен SWOT анализ на системата за електронна рецепта. Предоставена е възможност на респондентите да попълнят анкетите на хартиен носител или онлайн, като през електронно устройство са получили достъп до платформата JOT FORM. Приложени са съвременни статистически методи - алтернативен, вариационен и графичен.

Резултати, изводи и препоръки

Резултатите са представени на 65 страници съобразно поставените задачи.

Проведеното проучване потвърждава позитивните нагласи на основните потребители на системата към цифровизацията на процеса по предписване и отпускане на лекарствени продукти, което е предпоставка за ускоряване на процеса за въвеждане на електронна рецепта с оглед осигуряване на ефективна и безопасна лекарствена терапия.

Основните ползи от новата система респондентите разпознават във възможностите за пестене на време и интегриране на модули за автоматизирана проверка на лекарствените взаимодействия при назначаване на терапия. Според 82% от анкетираните пациенти въвеждането на електронна рецепта ще доведе до пестене на време, което може да бъде използвано за персонализирана здравна услуга и повече внимание от лекари и фармацевти за решаване на здравословния им проблем. За лекарите най-голямото предимство е автоматичната проверка на лекарствените взаимодействия, взаимодействието с храна и алкохол, както и риска от алергични реакции; 40% от тях считат, че въвеждането на електронната рецепта ще се отрази изцяло позитивно върху качеството на медицинската грижа. Анкетираните фармацевти са на мнение, че този процес ще доведе до по-добро взаимодействие между лекар и фармацевт и ще е в полза на ефективната и безопасна лекарствена терапия.

Изготвен е концептуален модел с препоръки за въвеждане на основни аналитично-справочни модули на системата за електронна рецепта въз основа на възможностите за дигитализиране и оптимизиране на процеса.

Представените 7 извода от дисертационния труд, в които са отразени най-важните резултати от проучването са логически завършек на разработката.

Докторантката е предложила конкретни препоръки, насочени към МЗ, НЗОК, висши училища по отношение на здравната политика и практика и подготовката на здравни кадри.

Приноси и значимост на разработката

Дисертационният труд съдържа много приноси, от тях бих открил тези с научно-приложен характер, а именно:

1. Извършено е проучване, обогатяващо практиката в областта на лекарствената политика, което разглежда и анализира въвеждането на системата за електронни рецепти като иновация в здравеопазването.

2. Анализирано е внедряването на електронната рецепта като инструмент за по-добро управление на пазара на лекарствени продукти и осигуряване на висококачествена, ефикасна и безопасна лекарствена терапия за гражданите.

3. Подчертана е важноста на Електронната платформа за закупуване на лекарствени продукти като ресурсна банка за системата за електронни рецепти.

4. Подбран е и е приложен инструментариум за анализ на състоянието на изследвания проблем в социален аспект т.е. доколко главните участници в процеса на реализиране на здравни услуги – пациенти, лекари и фармацевти, са запознати с инициативата за въвеждане на електронна рецепта в нашата страна и какви са техните очаквания от дигитализацията на процеса.

5. Разработен е научно-приложен модел на основните справочно-аналитични модули и са очертани посоки за разширяване на функционалностите на системата за електронна рецепта, въз основа на възможностите за цифровизиране и оптимизиране на процеса.

6. Предложени са препоръки към институциите, реализиращи здравните политики и обучението на здравни кадри, които биха подпомогнали успешното внедряване, поддържане и надграждане на системата за електронна рецепта у нас.

7. Получените резултати от проучването, допълнени с литературни данни могат да бъдат ползвани за база при изготвяне на предложения за изменение и допълнение на нормативни документи, касаещи въвеждане на иновативни технологии в здравеопазването – електронно предписание (електронна рецепта), както и за извършване на международни сравнителни изследвания.

8. Предоставени са решения за постигане на успешни здравни резултати за пациентите в условията на ограничени финансови и човешки ресурси в здравеопазването.

Лично участие на автора

Изпълнението на всички етапи на разработването на дисертационния труд са личен принос на автора - формулирането на целта и задачите, дизайна на проучването, организацията и практическото провеждане на проучването. Дисертационният труд показва, че Светлана Гълева има необходимите знания, професионални и лични качества за самостоятелно извършване на научно-

изследователска дейност. Трудът е написан на стилистично добър език, дава пълна представа за извършената работа.

Научни публикации във връзка с дисертацията

Докторантката има 4 публикувани статии като първи автор и 6 участия в научни форуми във връзка с дисертацията.

Автореферат

Авторефератът напълно отразява постигнатото от докторанта, синтезира съдържанието на дисертационната разработка и е изцяло съобразен с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилникът за развитие на академичния състав в НЦОЗА за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Оценявам положително представения дисертационен труд, който се отличава с научна добросъвестност и практическа насоченост, съдържа потенциал и идеи за бъдещи изследвания. Актуалността и добрата постановка на научното изследване, значимостта на резултатите показват възможностите на г-жа Светлана Гълева за самостоятелна изследователска работа. Дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилникът за развитие на академичния състав в Националния център по обществено здраве и анализи. Изложените съображения ми дават основание да предложа на членовете на уважаемото научно жури да оценят високо дисертационния труд и да гласуват положително за присъждане на научната и образователна степен „Доктор“ на Светлана Иванова Гълева.

Гр. София

02.12.2019 г.

Рецензент:.....

/Проф. д-р Пламен Димитров, дм/